

• Wstęp	2
• Podstawy prawne egzaminu maturalnego z historii muzyki	3
• Bożena Anusiewicz-Działak, O egzaminie maturalnym z historii muzyki	4
• Dr Elżbieta Zwolińska, Kilka uwag o koncepcji egzaminu z historii muzyki	7
• Helena Hryszczyńska-Purska, Nauczycielskie refleksje o maturze z historii muzyki	13
• Załącznik nr 1: Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 8 marca 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego	16
• Załącznik nr 2: Funkcja Podstawy programowej w tworzeniu wewnątrzszkolnego i zewnętrznego systemu oceniania	19
• Załącznik nr 3: Struktura egzaminu maturalnego z historii muzyki	20
• Załącznik nr 4: Ogólna charakterystyka maturalnych arkuszy egzaminacyjnych z historii muzyki - Matura 2005	21

WSTĘP

Wszystkich zainteresowanych egzaminem maturalnym z historii muzyki zachęcamy do lektury *Biuletynu maturalnego/Historia muzyki*, w którym przybliżamy zasady zreformowanego egzaminu maturalnego od 2005 roku, przedstawiamy charakterystykę arkuszy egzaminacyjnych, a także prezentujemy podstawę programową z historii muzyki¹. Warto przypomnieć, że przy zagwarantowanej autonomii szkół i istniejącym pluralizmie programowym spójność nauczania historii muzyki w całej Polsce gwarantują dwa dokumenty: podstawa programowa historii muzyki zawarta w *Podstawach programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego* i standardy wymagań egzaminacyjnych z historii muzyki². Sądzymy, że *Biuletyn* jest publikacją

zawierającą praktyczne i niezbędne wiadomości dotyczące matury z historii muzyki. Tym samym może wyznaczyć nauczycielowi kierunki pracy z uczniem przy przygotowywaniu do egzaminu i wskazać ewentualną konieczność zmian w dotychczasowym systemie pracy na lekcji.

Mamy także nadzieję, że *Biuletyn* zainspiruje nauczycieli do własnych pomysłów dydaktycznych i różnorodnych rozwiązań lekcyjnych. Pragniemy również, aby opracowany materiał uzmysłowił nauczycielowi, że systematyczne ćwiczenia umiejętności przedmiotowych omówionych i zilustrowanych przykładami w kolejnych rozdziałach *Informatora maturalnego* pozwolą jak najlepiej przygotować uczniów do matury z historii muzyki.

Bożena Anusiewicz-Działak

¹ patrz załącznik nr 1

² Standardy wymagań egzaminacyjnych są uszczegółowieniem opisu osiągnięć uczniów, który został zawarty w podstawie programowej. Sformułowanie standardów, które umożliwiają uzyskanie porównywalności wyników nauczania, miało na celu określenie jednolitych dla wszystkich uczniów w całej Polsce wymagań na końcu danego etapu kształcenia. Standardy wymagań egzaminacyjnych są także podstawowym dokumentem dla autorów arkuszy egzaminacyjnych, ponieważ ta norma wiedzy i umiejętności, ustalona i ogłoszona przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, wyznacza zakres oraz stopień trudności zadań egzaminacyjnych.

PODSTAWY PRAWNE EGZAMINU MATURALNEGO Z HISTORII MUZYKI

Podstawowym aktem prawnym wprowadzającym zewnętrzny system oceniania jest Ustawa o systemie oświaty z 1991 r., wraz z późniejszymi zmianami.

Aktami prawnymi regulującymi przeprowadzanie egzaminów maturalnych są:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych.
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów.
3. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 8 marca 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego.

Podstawa programowa z historii muzyki, do której odwołujemy się w tej publikacji, została przygotowana przez zespół autorów powołanych przez Ministra Kultury. Jest ona zasadniczym aktem prawnym regulującym proces kształcenia historii muzyki. Zawiera podstawowe treści nauczania i uczenia się, precyzuje zakres i rodzaj sprawności oraz umiejętności, które powinni osiągnąć uczniowie w procesie edukacji, wskazuje także na postawy i wartości, którym powinno sprzyjać kształcenie. Podstawa programowa nie ustala bezpośrednio wymagań, jakie należy stawiać uczniom w toku edukacji, ale stanowi źródło ich określenia. Reasumując można stwierdzić, że podstawa programowa jest więc dokumentem wyjściowym dla tworzenia wewnątrzszkolnego i zewnętrznego systemu oceniania³.

Z punktu widzenia szkolnej dydaktyki i wymagań edukacyjnych ważnym dokumentem są programy nauczania przedmiotu, dla których punktem wyjścia również powinna być podstawa programowa. Adresatami podstaw programowych są bowiem przede wszystkim nauczyciele szkół, którzy w oparciu o nie opracowują autorskie programy nauczania lub wskazują programy z wykazu Ministra Kultury. Programy z kolei służą wydawnictwom do opublikowania podręczników, zbiorów zadań i innych pomocy dydaktycznych dla nauczycieli i uczniów. Wybrany przez szkołę program służy także do sformułowania standardów edukacyjnych i wymagań przedmiotowych.

Natomiast podstawą zewnętrznego systemu oceniania są standardy wymagań egzaminacyjnych z poszczególnych przedmiotów, w tym i standardy wymagań egzaminacyjnych z historii muzyki. Wyznaczają one normę wiedzy i umiejętności dla danego przedmiotu oraz sposób budowania wymagań egzaminacyjnych. Standardy wymagań egzaminacyjnych są adresowane do ucznia, nauczyciela i konstruktora zadań egzaminacyjnych. Informują adresatów o tym, jaki jest zakres wymagań egzaminacyjnych. Aby informacja była precyzyjna, do standardów w *Informatorze maturalnym/Historia muzyki* zostały dołączone szczegółowe wymagania. Należy dodać, że zakres wiadomości i umiejętności określonych w standardach wymagań egzaminacyjnych jest węższy niż w podstawie programowej. Nie wszystkie bowiem treści (wiedza i umiejętności) z podstawy programowej dadzą się sprawdzać w sytuacji egzaminu pisemnego.

³ porównaj załącznik nr 2

Bożena Anusiewicz-Działak

O EGZAMINIE MATURALNYM Z HISTORII MUZYKI

Dla uczniów, którzy wybiorą na egzaminie maturalnym historię muzyki - zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej Sportu z dnia 7 stycznia 2003 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych* - został przygotowany *Informator maturalny / Historia muzyki*. Jest to ogólnopolska publikacja zawierająca informacje o egzaminie maturalnym z historii muzyki, który będzie przeprowadzany od 2005 roku. Dla osób niewidomych powyższy *Informator maturalny / Historia muzyki* został dostosowany w brajlu.

Informator polecany jest jako lektura podstawowa dla uczniów, którzy przystąpią do matury w sesji wiosennej w roku szkolnym 2004/2005 i nauczycieli, którzy będą przygotowywać do matury 2005 roku. Na jego podstawie można bowiem zaplanować proces przygotowywania uczniów do egzaminu i doskonalić umiejętności przedmiotowe wymagane na maturze. Uczniowie, po zapoznaniu się z obowiązującymi wymaganiami egzaminacyjnymi, mają szansę świadomie i odpowiedzialnie wybrać przedmioty egzaminacyjne i określić, na jakim poziomie chcą je zdać: podstawowym czy rozszerzonym.

Informator jest przewodnikiem, w którym sprecyzowano obowiązujące wymagania, a także treści nauczania z historii muzyki i opisano umiejętności, które będą sprawdzane w czasie egzaminu oraz podano zasady jego przeprowadzania. Zamieszczono w nim również przykładowe arkusze egzaminacyjne (wraz z modelowymi odpowiedziami i kryteriami oceny), ilustrujące każdą część egzaminu, a także arkusze rozwiązane przez uczniów podczas badań pilotażowych na początku 2003 roku.

Struktura i forma egzaminu maturalnego z historii muzyki została szczegółowo opisana w *Informatorze maturalnym*. Tutaj przypominamy tylko, że struktura egzaminu dla absolwentów szkół masowych (artystycznych i ogólnokształcących) oraz ośrodków dla niewidomych jest taka sama.

Egzamin maturalny z historii muzyki od 2005 roku będzie wyłącznie egzaminem składanym w formie pisemnej. Oto kilka istotnych informacji o przyszłej maturze z historii muzyki:

- historia muzyki znajduje się zarówno w grupie przedmiotów obowiązkowych, jak i w grupie przedmiotów dodatkowych
- historia muzyki jako przedmiot obowiązkowy może być zdawana na poziomie podstawowym lub rozszerzonym; wyboru poziomu zdający dokonuje w czasie trwania egzaminu
- historia muzyki wybrana jako przedmiot dodatkowy jest zdawana na poziomie rozszerzonym
- egzamin na poziomie podstawowym będzie trwać 120 minut (*Arkusz I*)
- egzamin na poziomie rozszerzonym będzie trwać 270 minut i dzieli się na dwie części, które będą zdawane jednego dnia:
 - część I – 120 minut (*Arkusz I*),
 - część II – 150 minut (*Arkusz II*).
- zestaw zadań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i dla części I. egzaminu na poziomie rozszerzonym jest ten sam,

- zestaw zadań egzaminacyjnych w arkuszach maturalnych z historii muzyki wybranej jako przedmiot obowiązkowy (i zdawanej na poziomie rozszerzonym) oraz wybranej jako przedmiot dodatkowy jest ten sam (czyli *Arkusz I* i *Arkusz II*); egzamin z historii muzyki wybranej jako przedmiot obowiązkowy i egzamin z historii muzyki wybranej jako przedmiot dodatkowy będzie przeprowadzony w tym samym dniu i w tym samym czasie⁴.

Do egzaminu maturalnego z historii muzyki może przystąpić zainteresowana przedmiotem młodzież ze wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych. Ponieważ forma egzaminu i zakres wymagań egzaminacyjnych zostały przedstawione w *Informatorze maturalnym*, każdy zainteresowany egzaminem - po zapoznaniu się ze szczegółowymi wymaganiami egzaminacyjnymi i analizie przykładowych arkuszy egzaminacyjnych – może podjąć świadomą decyzję o przystąpieniu do tego egzaminu.

Jednak badanie pilotażowe przeprowadzone przez Wydział Matur CKE na przełomie 1999 i 2000 roku w kilku szkołach muzycznych i ogólnokształcących, w których realizowany był przedmiot historia muzyki, pozwala stwierdzić, że egzamin z historii muzyki jest raczej propozycją dla młodzieży ze szkół artystycznych, ewentualnie dla młodzieży, która łączy naukę w liceum ogólnokształcącym z nauką w szkole muzycznej. Wskazują na to wyniki badania pilotażowego, a potwierdzają - zapisane w ankietach, które towarzyszyły badaniu - uwagi uczniów i nauczycieli szkół poddanych próbie.

Ankiety wypełnione przez uczniów przyniosły wiele uwag o przyszłym egzaminie z historii muzyki. Uczniowie szkół muzycznych stwierdzili, że spotkali się wcześniej z podobną formą zadań (54% badanych w tych szkołach), a więc egzamin „wpisuje się” w tradycje sprawdzania osiągnięć uczniów. Natomiast 71% badanych ze szkół ogólnokształcących nie spotkało się z podobnymi zadaniami. Uczniowie z obu typów szkół bardzo pozytywnie odebrali dołączenie materiałów źródłowych (indywidualnych przykładów nutowych oraz słuchowych). Wielokrotnie w ankietach wskazywali na to, że mieli możliwość pracy we własnym tempie i decydowania o tym, jak wykorzystać dołączony materiał źródłowy. Pomimo trudności merytorycznych, z którymi spotkali się uczniowie, koncepcja egzaminu została przez nich wysoko oceniona.

Ankiety nauczycielskie dostarczają bardzo ciekawych informacji. Nauczyciele ze szkół muzycznych, w których przeprowadzany był pilotaż stwierdzili, że forma egzaminu sprawdza umiejętności wskazane w standardach z historii muzyki oraz daje możliwość dokładnego i wnikliwego sprawdzenia wiedzy teoretycznej w powiązaniu z praktyką (historia muzyki i propedeutyka form muzycznych oraz praca z konkretnymi źródłami muzycznymi). Takie ujęcie egzaminu – zdaniem nauczycieli – jest nowoczesnym podejściem do przedmiotu i uaktywnia twórcze myślenie. Podkreślono również, że egzamin w zaproponowanej formie daje uczniowi możliwość pracy we własnym tempie, pozwala mu skoncentrować się przy analizie materiału, a tekst nutowy i nagranie ułatwiają uczniowi wykonanie zadań.

Nauczyciele napisali, że w szkołach muzycznych uczniowie mogą być przygotowani do takiego egzaminu, a właściwe i pełne przygotowanie zapewni między innymi:

- dobrze skompletowana fonoteka
- dostęp do literatury fachowej
- praca na lekcjach nad źródłem i partyturą, nutami, dawnymi notacjami
- porównywalne z egzaminem maturalnym sprawdziany klasowe
- większa korelacja pomiędzy przedmiotami (harmonia, formy muzyczne, literatura muzyczna z historią muzyki).

⁴ porównaj załącznik nr 3 i załącznik nr 4

Nauczyciele ze szkół ogólnokształcących także stwierdzili, że taka forma egzaminu maturalnego sprawdza umiejętności wskazane w standardach z historii muzyki. Dodawali jednak, że - aby w liceum ogólnokształcącym przygotować do matury z historii muzyki - należałoby częściowo przeredagować programy autorskie i zwiększyć liczbę zajęć, a także podczas lekcji więcej miejsca poświęcić analizie dzieła muzycznego. Niestety obecnie, w liceach ogólnokształcących nie można uczniów przygotować do takiej formy egzaminu, ponieważ:

- tylko w nielicznych liceach ten przedmiot jest realizowany (według programów autorskich)
- w szkołach niższych (szkoła podstawowa, gimnazjum) przewidziano mało czasu na muzykę, czyli uczniowie przychodzą do liceum słabo przygotowani
- przydział godzin w liceum jest niewystarczający
- uczniowie nie potrafią korzystać z zapisu nutowego.

W sumie ankiety wskazały, że zaproponowana forma egzaminu została przychylnie przyjęta przez nauczycieli, a podnoszone problemy miały charakter postulatów, które można rozwiązać na przykład poprzez modyfikację organizacji procesu dydaktycznego i doskonaląc pracę z uczniami. Realizacja pewnych postulatów zależy również od środków finansowych, którymi dysponuje szkoła. Trzeba bowiem pamiętać, że dobre wyposażenie szkoły (fonoteka, literatura muzyczna) na pewno usprawni pracę na lekcji i jest niezbędne, aby właściwie przygotować młodzież do matury z historii muzyki.

dr Elżbieta Zwolińska

[muzykolog, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego]

KILKA UWAG O KONCEPCJI EGZAMINU Z HISTORII MUZYKI

Inicjatywę wprowadzenia historii muzyki (a także historii sztuki i wiedzy o tańcu) na listę przedmiotów maturalnych podjęto w 1999 roku w gronie dyrektorów i pedagogów szkół podległych resortowi kultury. Pomysłodawcy mieli na uwadze przede wszystkim stworzenie możliwości zdawania na maturze takich przedmiotów, które wiążą się bezpośrednio z kręgiem zainteresowań uczniów szkół artystycznych. Warunkiem umieszczenia tych przedmiotów w ramach matury ogólnokształcącej było skorelowanie poziomu wymagań i formy egzaminu z normami obowiązującymi w resorcie edukacji. Zarówno historia muzyki, jak historia sztuki czy wiedza o tańcu, są zbliżone w swym profilu do przedmiotu „historia”, zatem wypracowanie standardów i modeli egzaminacyjnych opartych na podobnych podstawach i metodach wydawało się realne. W wyniku porozumienia obu resortów – kultury i edukacji – ustalono zasady działania i pod czujną opieką metodyczną Centralnej Komisji Egzaminacyjnej przystąpiono do opracowania standardów wymagań egzaminacyjnych i koncepcji egzaminu maturalnego z przedmiotów artystycznych. *Syllabus maturalny z historii muzyki na rok 2002* został przygotowany we współpracy z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Warszawie. Korzystanie z dydaktycznych doświadczeń historyków okazało się potrzebne i konieczne, ponieważ „nowe” przedmioty maturalne nie były objęte przeprowadzanymi wcześniej testami (np. w ramach programu Phare).

Jak wiadomo, „nowa matura” zaistniała w 2002 w sposób niepełny z powodu przesunięcia terminu wdrożenia jej jako systemu obligatoryjnego o trzy lata, na rok 2005. Czas ten wykorzystano na ulepszenie projektu w oparciu o nabyte doświadczenie i zgłaszane uwagi krytyczne. W przypadku matury z historii muzyki (i pozostałych przedmiotów artystycznych) wprowadzono możliwość zdawania jej jako trzeciego – wybranego – przedmiotu obowiązkowego, a to pozwala na składanie egzaminu na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. W związku z powyższym modyfikacji uległa podstawa programowa, w której to zróżnicowanie poziomu wymagań zostało uwzględnione. W porównaniu z rokiem 2002 zmieniono liczbę standardów oraz arkuszy egzaminacyjnych. Nad projektem egzaminu i *Informatorem* maturalnym pracowali – jako autorzy, recenzenci i konsultanci – przedstawiciele środowiska nauczycieli praktyków, muzykologów, teoretyków Warszawy i Gdańska oraz

ekspersi z Wydziału Matur Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie.

Najważniejsze, dość szczegółowe dane o maturze z historii muzyki przewidzianej od 2005 roku zawiera opublikowany *Informator maturalny / Historia muzyki*. Tekst poniższy ma na celu poszerzenie danych o egzaminie o krótki komentarz dotyczący koncepcji egzaminu i sprawdzianu jego przydatności (pilotażu).

Specyfika przedmiotu a wymagania egzaminacyjne

Do najważniejszych celów kształcenia w ramach przedmiotu „historia muzyki” należy budzenie zainteresowania sztuką muzyczną i fenomenem jej rozwoju, ukazanie wielości kierunków i stylów muzycznych oraz ich przemian w toku dziejów, zapoznanie z arcydziełami repertuaru muzycznego z różnych epok i postaciami najwybitniejszych kompozytorów, kształcenie umiejętności interpretowania zjawisk z historii muzyki na tle historii kultury. W przypadku uczniów szkół muzycznych istotne jest też poszerzanie ich wiedzy o repertuarze, który poznają od strony praktycznej. Na całokształt wiedzy składają się zatem:

- problemy chronologii
- cechy języka muzycznego charakterystycznego dla epok, kierunków i stylów, ośrodków i wybitnych twórców
- dzieje gatunków i form muzycznych, sposobów wykonania muzyki (instrumentarium, zespoły, praktyka wykonawcza) oraz jej zapisu
- znajomość twórczości najwybitniejszych kompozytorów
- podstawowa wiedza o kulturze różnych epok, umożliwiająca postrzeganie poznanych faktów i zjawisk muzycznych w szerszym kontekście.

Punktem wyjścia do określenia wymagań egzaminacyjnych była podstawa programowa dla przedmiotu „historia muzyki” w dwóch aspektach: treści nauczania oraz oczekiwanych osiągnięć uczniów. Te ostatnie są sformułowane w *Standardach wymagań egzaminacyjnych* i obejmują trzy obszary:

- ✓ **I.** wiadomości i rozumienie (= *Zdający zna i rozumie ...*)
- ✓ **II.** korzystanie z informacji (= *Zdający stosuje posiadaną wiedzę do opisu i analizy zjawisk muzycznych*)
- ✓ **III.** tworzenie informacji (= *Zdający przedstawia swoje poglądy na dany temat w formie logicznej wypowiedzi*).

Więcej danych o merytorycznym zakresie egzaminu zawiera zamieszczony w informatorze *Opis wymagań egzaminacyjnych* - jest to szczegółowe rozwinięcie kolejnych punktów standardów. Tekst ten zapewne będzie pomocny w podejmowaniu uczniowskich decyzji o wyborze przedmiotów maturalnych oraz w przygotowaniach do egzaminu. Tak dokładne określenie wymagań egzaminacyjnych będzie przydatne zwłaszcza w sytuacji, gdy decyzję o przystąpieniu do matury z historii muzyki będzie podejmował uczeń spoza szkoły muzycznej.

Świadomym nawiązaniem do koncepcji egzaminu maturalnego z historii jest położenie akcentu na kontakt ze **źródłem**. Wybierając najprostszą wersję definicji źródła do historii muzyki (czy szerzej: historii kultury muzycznej) można stwierdzić, że takim źródłem będzie każdy ślad muzycznej działalności człowieka w przeszłości. Może to być źródło stricte muzyczne (np. utwór muzyczny utrwalony w partyturze lub jego nagranie dźwiękowe) lub źródło pośrednie (tekst literacki, źródło ikonograficzne). W pierwszym przypadku mamy zresztą do czynienia ze szczególną sytuacją, bowiem dzieła muzyczne z przeszłości są żywe w praktyce dzisiejszej (o ile np. uniwersał połaniecki jest dla maturzysty zdającego historię tylko źródłem wiedzy o pewnym wycinku dziejów Polski, to np. sonaty Mozarta są dziś dla niejednego muzyka czy melomana bardziej „chlebem powszednim” niż twórczość kompozytorów początku XXI wieku); ten fakt w dużym stopniu zmniejsza dystans między historią a współczesnością i w znacznej mierze wpływa na wiedzę o dziejach muzyki oraz ich zrozumienie. Należy też zwrócić uwagę na to, że w przyjętej koncepcji egzaminu nie przewiduje się zadań wymagających od maturzysty rozpoznawania konkretnych utworów muzycznych; oczekiwana jest umiejętność postrzegania i opisu charakterystycznych cech stylu historycznego i indywidualnego.

Struktura egzaminu

Egzamin maturalny z historii muzyki jest egzaminem pisemnym. Dla maturzystów zdających historię muzyki na poziomie podstawowym egzamin jest jednoczęściowy, dla zdających na poziomie rozszerzonym – dwuczęściowy. Przy układaniu arkuszy egzaminacyjnych będą brane pod uwagę różne aspekty merytoryczne i metodyczne:

- zgodność ze standardami i wyczerpanie wszystkich zakresów standardów, przy czym w arkuszu pierwszym (= poziom podstawowy, zaliczany również przez maturzystów deklarujących zdawanie na poziomie rozszerzonym) dominować ma obszar I. standardów, natomiast w arkuszu drugim (= poziom rozszerzony) – obszar II. i III. standardów (wykorzystanie w tym arkuszu również obszaru I. standardów jest

oczywiste, bowiem dokonanie analizy, przedstawienie wniosków i własnych sądów wymaga znajomości aparatu pojęciowego, faktów, chronologii zjawisk itd.)

- odpowiednie proporcje w zakresie chronologii
- uwzględnienie różnych kategorii celów nauczania i osiągnięć ucznia, mianowicie: zapamiętanie wiadomości, rozumienie wiadomości, stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych, stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych
- różnorodność typów zadań.

Szczegółowy opis egzaminu przedstawiony jest w *Informatorze*, jego dopełnienie stanowią arkusze przykładowe. Należy zwrócić uwagę na różnorodność i proporcje typów zadań proponowanych w Arkuszu I: zadania na dobieranie, zadania na uzupełnienie, definicje, nadanie porządku chronologicznego, tzw. zadania z wyposażeniem (jest to 7 zadań wymagających opisu lub analizy źródeł: przykładów dźwiękowych i/lub nutowych, ilustracji, tekstów literackich), krótka rozprawka. Materiał nie jest ujęty w porządku chronologicznym, bowiem stanowiłoby to zbyt łatwie dla rozwiązywania zadań, w których wymagane jest określenie epoki, ponadto niektóre zadania obejmują materiał kilku epok. Arkusz II obejmuje dwie części: analizę źródeł sterowaną odpowiednimi poleceniami (w przypadku opublikowanego arkusza wzorcowego maturzysta wie, jakie utwory analizuje) oraz zadanie rozszerzonej wypowiedzi na jeden z dwóch podanych tematów. Wzorując się na koncepcji matury z historii opatrzone całość arkusza wspólnym tytułem, a źródła wskazane do analizy dobrano tak, by mogły być wykorzystane w treści wypracowań (można nawet powiedzieć, że w tym konkretnym projekcie stanowią one rodzaj „podpowiedzi” dla piszącego).

Uwagi szczegółowe

Egzamin maturalny z historii muzyki stanowi pewną nowość, dlatego budzi wśród zainteresowanych różne pytania i wątpliwości. Nauczyciele tego przedmiotu dostrzegają nowe zadania w związku ze standaryzacją wymagań, jak i obiektywizacją ocen (identyczne arkusze egzaminacyjne w skali ogólnopolskiej). Dla uczniów jest to sytuacja o tyle przyjazna, że wyczerpująca informacja jest podana do publicznej wiadomości, możliwe jest zatem świadome podejmowanie decyzji (ryzyka), także przez uczniów spoza szkół muzycznych. Odpowiedzią na niektóre wątpliwości mogą być wyniki badań pilotażowych, którym poddano wzorcowe arkusze egzaminacyjne opublikowane w *Informatorze*.

Pilotaż był przeprowadzony na przełomie 2002/2003 roku i wczesną wiosną 2003 na wybranych grupach uczniów ostatnich klas szkół muzycznych II° w dwóch różnych ośrodkach⁵. Pilotaż miał na celu m. in. ocenę stopnia trudności zadań, ocenę możliwości wykonania zadań w wyznaczonym czasie, ocenę tzw. rzetelności testu oraz tzw. mocy różnicującej zadań. Wyniki pilotażu potwierdziły, że czas przewidziany na wykonanie zadań jest wystarczający (większość uczniów oddawała arkusze przed czasem), a minimum punktowe dla zaliczenia poziomu podstawowego (= 30 pkt. na 100 możliwych) - osiągalne dla uczniów przeciętnych⁶. Przykładowe prace z tego pilotażu zamieszczono w Informatorze, należą one do prac ocenionych wysoko: Arkusz I czyli poziom podstawowy => 90% pkt., Arkusz II dla poziomu rozszerzonego => 84% (praca nr 1) oraz => 80% pkt. (praca nr 2). Dla uzupełnienia tego obrazu można podać opis Arkusza I ocenionego na 33% (jest to ocena wystarczająca do zaliczenia matury na poziomie podstawowym) oraz Arkusza I ocenionego na 50%. Uczeń, który uzyskał 33% punktów, tylko cztery z trzydziestu zadań wykonał poprawnie w całości, sześciu zadań (w tym wysoko punktowanych) nie podjął w ogóle, a resztę wykonał częściowo lub błędnie. Uczeń, który uzyskał 50% punktów, wykonał poprawnie dwanaście zadań w całości, nie podjął w ogóle trzech, a połowę (czyli piętnaście) wykonał częściowo lub błędnie. W przypadku Arkusza II wyniki za obie części (20 pkt. + 30 pkt. = 100%) nie zawsze były zrównoważone, np. w zadaniu ocenionym na 52% punktów większość z nich (= 40%) zdający uzyskał za dobrze wykonaną część analityczną, przy zdecydowanie nieudanym, fragmentarycznym wypracowaniu. W wielu pracach z poziomu rozszerzonego część analityczna była wykonana lepiej, niż zadanie rozszerzonej wypowiedzi.

Z lektury prac pilotażowych z historii muzyki wypływają też wnioski natury bardziej ogólnej, które w dużej mierze zbieżne są ze spostrzeżeniami wynikającymi z pilotażu innych przedmiotów (np. historii). Chodzi tu zarówno o sprawy banalne (ale istotne dla uzyskania dobrych wyników na egzaminie), jak też o brak pewnych umiejętności, pożądaných na poziomie maturalnym. Wnioski te dają się ująć w zestaw kilku „przykazań” dla przyszłego maturzysty (w przyswojeniu tych zaleceń może – i powinien - pomóc uczniowi nauczyciel):

⁵ Uczniowie biorący udział w pilotażu nie byli (z oczywistych względów) przygotowani do tej formy matury, dlatego należy się spodziewać, że wyniki egzaminu 2005 będą wyższe.

⁶ Minimum wystarczające do zdania matury z historii muzyki na poziomie podstawowym jest niskie (30% punktów możliwych do uzyskania), należy się więc spodziewać, że uczelnie, które będą wymagały od studentów ubiegających się o indeks na wybranych kierunkach matury z tego przedmiotu (np. na uniwersyteckiej muzykologii), określą wyższe minimum punktowe uprawniające do podjęcia studiów.

- ✓ Należy poznać dokładnie treść *Informatora*, nie tylko w części dotyczącej zakresu wymagań egzaminacyjnych, ale i w części zawierającej przykładowe prace; prowadzi to do „oswojenia się” z typami zadań i sposobami ich oceniania.
- ✓ Zdający powinien mieć nawyk dokładnego (co najmniej dwukrotnego) odczytywania poleceń i treści zadań – stanowi to niezbędny (a często ignorowany) warunek dobrego ich wykonania.
- ✓ Zdający powinien docenić i wykorzystać możliwość robienia brudnopisu do niektórych zadań, są przecież takie (także w Arkuszu I), które wręcz wymagają sporządzenia konspektu, czy planu wypowiedzi, dokonania selekcji czy uporządkowania materiału (przytłaczająca większość piszących pilotaż w ogóle nie robiła brudnopisu).
- ✓ Uczeń powinien w trakcie nauki dążyć do dokładnego poznania treści pojęć, którymi się posługuje, a których znajomość wymagana jest na egzaminie.
- ✓ Z uwagi na wykorzystanie w materiałach egzaminacyjnych fragmentów tekstów źródłowych „nie-nutowych” (np. wypowiedzi kompozytorów) uczeń powinien opanować prostą sztukę czytania ich ze zrozumieniem; niekiedy zadanie (lub jego część) polega tylko na przedstawieniu własnymi słowami myśli przewodniej autora (wyniki analizy źródeł nutowych i dźwiękowych wypadły w pilotażu dużo lepiej).
- ✓ Konieczna jest umiejętność wyboru (selekcji) materiału pod kątem danego zagadnienia i rezygnacji z nawyku pisania tego, „co się wie obok tematu”.
- ✓ Uczeń powinien kształcić umiejętności porównywania i krytycznej oceny zjawisk.
- ✓ Pożądana (i doceniana) jest zdolność maturzysty do zajmowania, przedstawiania i uzasadniania własnego stanowiska; można na przykład (a czasem nawet należy) nie zgadzać się z myślą zawartą w źródle, trzeba tylko poprzeć to przekonującym argumentem.

* * * * *

Uwzględnienie historii muzyki na liście przedmiotów „nowej matury” należy postrzegać nie tylko jako udogodnienie dla uczniów szkół muzycznych, lecz również jako dużą szansę na podniesienie rangi tego przedmiotu w szkołach muzycznych a być może także jako szansę na tak pożądaną zmianę w traktowaniu przedmiotu „muzyka” w szkolnictwie ogólnokształcącym. Czy wyniki Matury 2005 potwierdzą te oczekiwania? Maturzystom życzymy „połamania pióra”!

Helena Hryszczyńska-Purska

[nauczyciel historii muzyki i form muzycznych w szkołach muzycznych II stopnia w Warszawie]

NAUCZYCIELSKIE REFLEKSJE O MATURZE Z HISTORII MUZYKI

*

Możliwość zdawania nowej matury z historii muzyki została przyjęta przez młodzież bardzo pozytywnie i z wielkimi nadziejami. Otworzyła uczniom szkół muzycznych nową sytuację: po raz pierwszy będą mogli zdawać egzaminy maturalne związane z kręgiem swoich zainteresowań.

Równocześnie pojawiły się także obawy i lęki, czy będzie można sprostać nowym wymaganiom. Pilotaż, który obejmował zadania zamieszczone w *Informatorze maturalnym 2005/Historia muzyki*, przeprowadzony wiosną 2003 roku na grupie uczniów dwóch ostatnich klas szkół muzycznych II stopnia, spotkał się na ogół z przychylnym przyjęciem. Owa przychylność dotyczyła głównie zadań na poziomie podstawowym, które miały postać sprawdzianu erudycyjnego ze szczególnym uwzględnieniem wymagań obszaru I standardów z historii muzyki. Podobała się zarówno forma egzaminu, jak i stopień trudności oraz zróżnicowanie zadań. Również czas przewidziany na rozwiązanie zadań okazał się wystarczający, bowiem większość uczniów kończyła swoje zadania przed czasem.

Arkusze na poziomie rozszerzonym spotkał się natomiast z bardziej zróżnicowanym przyjęciem. Zadania te - w których przeważały polecenia związane z obszarem II i z obszarem III standardów - tj. zadania, w których uczniowie stosują swoją wiedzę do opisu i analizy zjawisk muzycznych, a także przedstawiają swoje poglądy na dany temat - sprawiały o wiele większe trudności.

Panuje powszechna opinia (i takie było pierwotne założenie inicjatorów), iż matura z historii muzyki przeznaczona jest przede wszystkim dla uczniów szkół artystycznych. Istotnie, wymagania egzaminacyjne (m.in. znajomość pisma nutowego, języka muzycznego, technik kompozytorskich) mogą się wydawać barierą nie do pokonania dla uczniów spoza szkoły muzycznej. Z drugiej zaś strony ogólna dostępność wymagań egzaminacyjnych (*Informator maturalny 2005/Historia muzyki* jest bowiem ogólnie dostępny zarówno w formie drukowanej, jak i w Internecie) oraz niskie minimum punktowe wymagane do uznania egzaminu za zdany (tzn. jedynie 30% punktów możliwych do uzyskania na egzaminie na poziomie podstawowym) może zachęcić do zdawania również uczniów spoza szkół artystycznych. Praktyczne zadania nie przekraczają na ogół 15-20 procent wszystkich zadań na poziomie podstawowym. Wcześniejsza znajomość wymagań egzaminacyjnych przez zdających da im niewątpliwie możliwość lepszej oceny sytuacji i podjęcia bardziej świadomej decyzji.

**

Egzamin maturalny z historii muzyki stawia ogromne wyzwanie nie tylko przed uczniem, ale przede wszystkim przed nauczycielem. Pedagodzy zadają istotne pytanie o sposób pracy na lekcjach. Zastanawiają się, co powinni zmienić w swojej pracy, aby jak najlepiej przygotować ucznia do nowej matury. Wydaje się, że problemy, o których mowa, reprezentują dwa główne obszary zagadnień: praca ze źródłami i ściślejsze powiązanie teorii z praktyką.

Praca ze źródłami

Położenie akcentu na pracę ze źródłami niewątpliwie wynika z faktu, iż twórcy nowej matury wzorowali się na koncepcji egzaminu maturalnego z historii. Źródło stricte muzyczne (tj. zapis nutowy, względnie nagranie) stanowi podstawę procesu kształcenia przyszłych muzyków. Bez nut i nagrań nie sposób sobie wyobrazić pracy z uczniami. Wydaje się, że należy położyć większy nacisk na słuchanie muzyki łącznie z tekstem nutowym. Umożliwiłoby to wykształcenie umiejętności lepszej korelacji wzrokowo-słuchowej. Dostęp do nut i partytur zdaje się być w dzisiejszych czasach o wiele prostszy i łatwiejszy aniżeli dawniej. Taki sposób prowadzenia zajęć jest od dawna praktykowany w wielu szkołach, jednak nie zawsze i nie we wszystkich. Więcej trudności przysparzają np. epoki dawne (średniowiecze, renesans), a także muzyka współczesna.

Skompletowanie literatury muzycznej dotyczącej poszczególnych epok (tj. obejmującej łącznie: nagranie, nuty a w przypadku kompozycji wokalnych również tekst słowny w wersji oryginalnej i w tłumaczeniu) wydaje się nie lada wyzwaniem. I to głównie dla nauczycieli. Również dostęp do źródeł ikonograficznych i paleograficznych jest obecnie na ogół dość powszechny i dzięki temu mogą być one stosunkowo często wykorzystywane w pracy z uczniami.

Natomiast swoistym *novum* w pracy pedagogicznej mogłaby być analiza tekstów źródłowych o muzyce. Zaliczyć do nich można m.in.:

- wyjątki z tekstów teoretyczno-estetycznych dotyczących muzyki (np. manifest V. Galilei'ego z *Cameraty florenckiej*, wstęp do V Księgi madrygałów C. Monteverdiego, manifest reformy operowej Ch.W. Glucka itp.)
- fragmenty tekstów literackich związanych z muzyką jak np. słynne wątki mitologiczne i literackie, stanowiące punkt wyjścia dla wybitnych dzieł muzycznych (np. *Orfeusz* C. Monteverdiego, *Orfeusz i Eurydyka* Ch.W. Glucka, *Dydona i Eneasz* H. Purcella, *Don Giovanni* W.A. Mozarta, *Faust* Gounoda, *Tristan i Izolda* R. Wagnera itp.)
- teksty autobiograficzne, np. fragmenty korespondencji wielkich twórców: m.in. np. J.S. Bacha, W.A. Mozarta, L. v. Beethovena, F. Chopina, F. Schuberta, R. Schumanna, J. Brahmsa, R. Wagnera, G. Mahlera, K. Szymanowskiego, I. Strawińskiego itp.)

Znajomość tego rodzaju tekstów pozwoliłaby uczniom na uzyskanie szerszego spojrzenia na kontekst historyczny i kulturowy, a także na porównawczą korelację z innymi dziedzinami sztuki. Poprzez teksty z epoki można przybliżyć uczniowi klimat epoki oraz ułatwić rozumienie procesów historyczno-kulturowych, które ją determinują.

Do obowiązków nauczyciela należałoby przygotowanie odpowiedniego zestawu zawierającego wybór źródłowych tekstów o muzyce, a następnie udostępnienie go uczniom np. w formie skryptu czy odbitek kserograficznych.

Ścisłejsze powiązanie teorii z praktyką

Drugi obszar zagadnień, na który należałoby zwrócić większą uwagę, dotyczy ściślejszego powiązania teorii z praktyką muzyczną. Zadania praktyczne typu analitycznego, stanowią ok. 15-20% całości wszystkich zadań maturalnych na poziomie podstawowym. W części na poziomie rozszerzonym, gdzie poleca się przeprowadzenie analizy konkretnych

przykładów muzycznych na podstawie nagrań i podanego zapisu nutowego (np. pod kątem stylu, bądź techniki kompozytorskiej), nawet znacznie więcej.

Stosowanie posiadanej wiedzy do analizowania i porównywania utworów, stylów, epok i technik kompozytorskich jest, jak wiadomo, jednym z głównych celów kształcenia w procesie nauczania historii muzyki. Co prawda, ze względu na chroniczny brak czasu na zajęciach, nie zawsze ten postulat zostaje w pełni respektowany. Jest on natomiast częściej realizowany na ćwiczeniach z form muzycznych. Wydaje się jednak, że należałoby poświęcić mu zdecydowanie więcej czasu również na lekcjach z historii muzyki. Słuchanie (łącznie z partyturą) pod kątem wybranego zagadnienia i zwrócenie uwagi na język muzyczny (skale, cechy harmoniki, metryczności, faktury, sposobów kształtowania) winno stać się jednym z głównych form prowadzenia lekcji historii muzyki.

Interesującym i - wydaje się - również atrakcyjnym dla uczniów mogłoby być także zwracanie większej uwagi na obecność muzyki epok wcześniejszych w muzyce epok następnych (rozdzielanie wszelkich form tej obecności w dziele muzycznym np. tj. *cantus firmus*, temat do wariacji, cytaty, aluzja, parafraza, fantazja, transkrypcja, parodia itp.). Takie traktowanie zjawiska interakcji międzydziałowych (muzyki w muzyce) byłoby niejako zarazem potwierdzeniem przejawu integralności historii muzyki.

Sądzę, że nadszedł odpowiedni moment, aby nauczyciele z całej Polski wykładający historię muzyki podjęli wspólne działania zmierzające do zapewnienia uczniom lepszych warunków podczas przygotowania się do nowej matury. Odwołując się do *Informatora maturalnego*, przykładowych zadań egzaminacyjnych, a zwłaszcza standardów wymagań egzaminacyjnych z historii muzyki, powinni dążyć do ulepszenia swoich metod pracy z uczniami. Dobrze byłoby, jak sądzę, znaleźć jakąś platformę wspólnych działań, aby nauczyciele z różnych ośrodków mogli wymieniać się swoimi przemyśleniami i doświadczeniami.

załącznik nr 1

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 8 marca 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego

Historia muzyki

POZIOM PODSTAWOWY

Treści nauczania

1. Terminy i pojęcia niezbędne do opisu, analizy i interpretacji historii muzyki.
2. Chronologia epok, szkół kompozytorskich, ośrodków artystycznych, stylów, postaci w muzyce:
 - 1) starożytnej Grecji,
 - 2) średniowiecza,
 - 3) renesansu,
 - 4) baroku,
 - 5) klasycyzmu,
 - 6) XIX wieku (romantyzmu i neoromantyzmu),
 - 7) współczesnej.
3. Zagadnienia szczegółowe realizowane w odniesieniu do wskazanych wyżej epok:
 - 1) ramy czasowe epok, okresów i stylów w muzyce,
 - 2) kultura muzyczna epoki z odniesieniem do innych dziedzin sztuki,
 - 3) cechy stylu muzycznego:
 - a) historycznego,
 - b) lokalnego, narodowego,
 - c) indywidualnego,
 - 4) praktyka wykonawcza: instrumenty, głosy ludzkie, rodzaje zespołów muzycznych,
 - 5) język dźwiękowy: skale, melodyka, harmonika, metryka, kolorystyka, faktura,
 - 6) techniki kompozytorskie, sposoby kształtowania formy,
 - 7) podstawowe gatunki i formy muzyczne,
 - 8) treść i znaczenie w muzyce: ilustracyjność i programowość,
 - 9) twórczość wybranych kompozytorów reprezentatywnych dla epoki, stylu, ośrodka z odniesieniem do biografii,
 - 10) podstawowe notacje muzyczne,
 - 11) wielcy wykonawcy.
4. Analiza źródeł nutowych, dźwiękowych, ikonograficznych i tekstów o muzyce.

Osiągnięcia uczniów

1. Znajomość terminów i pojęć z zakresu wiedzy o muzyce i poprawne ich stosowanie do opisu i analizy zjawisk historycznych.
2. Łączenie wiedzy z historii muzyki z wiedzą o kulturze.

3. Chronologiczne porządkowanie:
 - 1) faktów, dzieł, twórców,
 - 2) szkół kompozytorskich, ugrupowań artystycznych, okresów i epok historii muzyki,
 - 3) języka dźwiękowego, technik kompozytorskich, stylów muzycznych.
4. Prezentowanie znajomości:
 - 1) wybranych dzieł muzycznych, biografii i twórczości kompozytorów, szkół kompozytorskich i ugrupowań artystycznych,
 - 2) właściwych dla różnych epok: form i gatunków muzycznych, technik kompozytorskich, stylów muzycznych i praktyk wykonawczych.
5. Samodzielne rozwiązywanie zadań w oparciu o zapis nutowy, nagrania muzyczne, źródła ikonograficzne, podręczniki.

POZIOM ROZSZERZONY

Treści nauczania

1. Terminy i pojęcia niezbędne do opisu, analizy i interpretacji historii muzyki.
2. Chronologia epok, szkół kompozytorskich, ośrodków artystycznych, stylów, postaci w muzyce:
 - 1) starożytnej Grecji i innych wybranych kultur starożytnych,
 - 2) średniowiecza,
 - 3) renesansu,
 - 4) baroku,
 - 5) klasycyzmu,
 - 6) XIX wieku (romantyzmu i neoromantyzmu),
 - 7) współczesnej.
3. Zagadnienia szczegółowe realizowane w odniesieniu do wskazanych wyżej epok:
 - 1) ramy czasowe epok, okresów i stylów w muzyce, historyczne i kulturowe determinanty cezur periodyzacyjnych epok, okresów i stylów w muzyce,
 - 2) kultura muzyczna epoki z odniesieniem do innych dziedzin sztuki oraz wydarzeń politycznych i społecznych;
 - 3) cechy stylu muzycznego:
 - a) historycznego,
 - b) lokalnego, narodowego,
 - c) indywidualnego,
 - d) funkcjonalnego (np. styl teatralny, kościelny),
 - e) wykonawczego,
 - f) stylizacja,
 - 4) praktyka wykonawcza: instrumenty, głosy ludzkie, rodzaje zespołów muzycznych, sposoby ich stosowania w gatunkach i stylach muzycznych,
 - 5) język dźwiękowy: skale, melodyka, harmonika, metryka, kolorystyka, faktura,
 - 6) techniki kompozytorskie, sposoby kształtowania formy,
 - 7) podstawowe gatunki i formy muzyczne, ich geneza, przeobrażenia i funkcje,
 - 8) treść i znaczenie w muzyce: ilustracyjność i programowość, retoryka, symbolika,

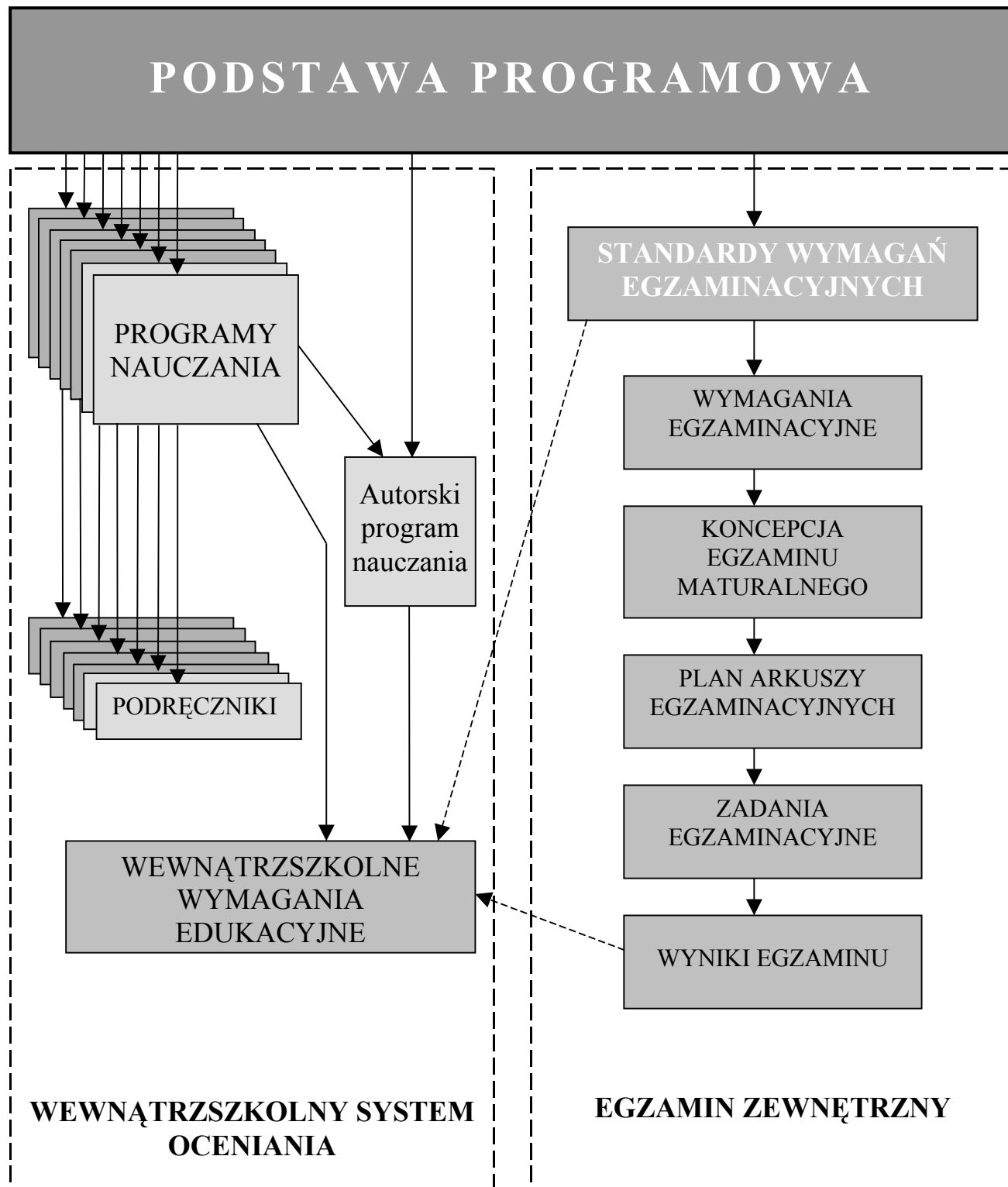
- 9) twórczość, biografia i recepcja dzieł wybranych kompozytorów reprezentatywnych dla epoki, stylu, ośrodka,
 - 10) rodzaje zapisu muzyki,
 - 11) wielcy wykonawcy i teoretycy muzyki.
4. Analiza źródeł nutowych, dźwiękowych, ikonograficznych i tekstów o muzyce w kontekście stylistycznym i historycznym.

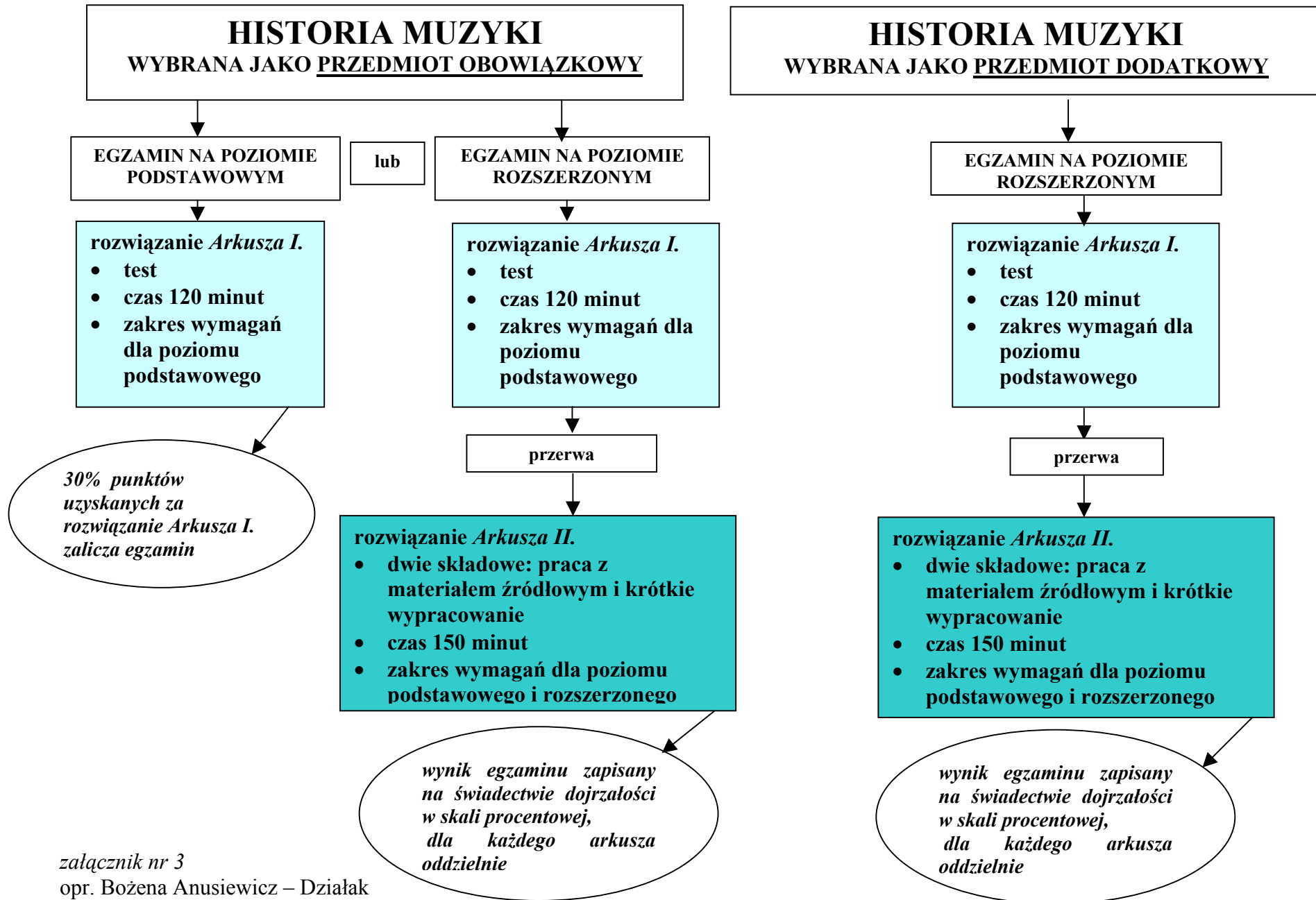
Osiągnięcia uczniów

1. Znajomość terminów i pojęć z zakresu wiedzy o muzyce i poprawne ich stosowanie do opisu i analizy zjawisk historycznych.
2. Łączenie wiedzy z historii muzyki z wiedzą o kulturze, wydarzeniach politycznych i społecznych.
3. Chronologiczne porządkowanie:
 - 1) faktów, dzieł, twórców,
 - 2) szkół kompozytorskich, ugrupowań artystycznych, okresów i epok historii muzyki,
 - 3) języka dźwiękowego, technik kompozytorskich, stylów muzycznych.
4. Prezentowanie znajomości:
 - 1) wybranych dzieł muzycznych, biografii i twórczości kompozytorów, szkół kompozytorskich i ugrupowań artystycznych,
 - 2) właściwych dla różnych epok: form i gatunków muzycznych, technik kompozytorskich, stylów muzycznych i praktyk wykonawczych,
 - 3) procesów (ciągłości, przeobrażeń, rozwoju, zaniku, afiliacji) występujących w muzyce kolejnych epok.
5. Samodzielne rozwiązywanie zadań oraz formułowanie sądów i ocen zjawisk i procesów występujących w muzyce i kulturze muzycznej w oparciu o zapis nutowy, nagrania muzyczne, źródła tekstowe i ikonograficzne, encyklopedie, podręczniki, literaturę przedmiotu i medialne źródła informacji.

załącznik nr 2

Funkcja Podstawy programowej w tworzeniu wewnątrzszkolnego i zewnętrznego systemu oceniania

załącznik nr 3
opr. Bożena Anusiewicz – Działak

załącznik nr 4

Ogólna charakterystyka maturalnych arkuszy egzaminacyjnych z historii muzyki - Matura 2005

<p>Arkusz I.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ egzamin masowy ✓ egzamin dla niewidzących (w brajlu) 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Test sprawdzający wiedzę i umiejętności określone we wszystkich obszarach standardów z historii muzyki dla poziomu podstawowego. ❖ Ok. 30 zadań, które m.in. uwzględniają: <ul style="list-style-type: none"> ▪ terminy i pojęcia muzyczne od starożytności do końca XX wieku ▪ twórczość wybranych kompozytorów polskich i europejskich od średniowiecza do końca XX wieku ▪ cechy form i gatunków muzycznych oraz technik kompozytorskich typowych dla kolejnych epok, od średniowiecza do końca XX wieku ▪ cechy stylu muzycznego epok historycznych, szkół kompozytorskich i wybranych kompozytorów. ❖ Część zadań należy do grupy z tzw. wyposażeniem, którym mogą być: <ul style="list-style-type: none"> ▪ utwory muzyczne (nagrania i/lub zapis nutowy) ▪ różne rodzaje tekstów literackich o muzyce: teoretyczne, historyczne, krytyczne, biograficzne ▪ materiały ilustracyjne, w tym przykłady różnych systemów notacji muzycznej ▪ ryciny (fotografie) instrumentów muzycznych, reprodukcje dzieł sztuki o tematyce muzycznej.
<p>Arkusz II.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ egzamin masowy ✓ egzamin dla niewidzących (w brajlu) 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Arkusz sprawdza umiejętność analizy materiału źródłowego, syntetyzowania oraz formułowania wypowiedzi pisemnej. ❖ Arkusz dwuczłonowy, złożony z dwóch części: <ul style="list-style-type: none"> ▪ część I: zadania do załączonego materiału źródłowego: nagrania, zapis nutowy, teksty (ok. 5-10 pytań, analiza i opis źródeł) ▪ część II: zadanie rozszerzonej odpowiedzi (do opracowania jeden temat wybrany spośród dwóch; do realizacji każdego z tematów należy wykorzystać wnioski z analizy materiału źródłowego, dodatkową inspiracją do napisania pracy może być krótki fragment tekstu literackiego, który jest uzupełnieniem tematu). ❖ Wszystkie zadania w arkuszu podejmują wybrane zagadnienie/problem z historii muzyki.